

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

แบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการชีวิตต่อความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการซ้ำของผู้ใช้สารเสพติดหลังจำหน่ายออกจากสถาบัน หลังผ่านโปรแกรมการจัดการชีวิต และศึกษาข้อคิดเห็นด้านความพึงพอใจของผู้ใช้สารเสพติด ต่อโปรแกรมการจัดการชีวิต โดยทำการสัมภาษณ์ระดับลึก หลังจากกระบวนการทดลองสิ้นสุดลง

รูปแบบการทดลอง

R	O ₁	X	O ₂	กลุ่มทดลอง
R	O ₃		O ₄	กลุ่มควบคุม

$$O_2 - O_1 = D_1$$

$$O_4 - O_3 = D_2$$

โดยกำหนดให้

R คือ การสุ่มตัวอย่างของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

X คือ โปรแกรมการจัดการชีวิต

O₁ คือ การวัดความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อของกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง

O₂ คือ การวัดความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อของกลุ่มทดลองหลังการทดลอง

O₃ คือ การวัดความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อของกลุ่มควบคุมที่วัดได้ในช่วงเดียวกับ O₁

O₄ คือ การวัดความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อของกลุ่มควบคุมที่วัดได้ในช่วงเดียวกับ O₂ และไม่ได้ผ่านโปรแกรมการจัดการชีวิต แต่ได้รับโปรแกรมตามปกติของสถาบัน

D₁ คือ ความแตกต่างของความรู้ เจตคติ ทักษะการป้องกันการติดเชื้อของกลุ่มทดลอง

D₂ คือ ความแตกต่างของความรู้ เจตคติ ทักษะการป้องกันการติดเชื้อของกลุ่มควบคุม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาในผู้ใช้สารเสพติดประเภทยาบ้า หลังจำหน่ายออกจากสถาน
 ทัณฑ์การไม่เกิน 6 เดือน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ใช้สารเสพติดหลังจำหน่ายออกจากสถานทัณฑ์การไม่เกิน 6 เดือน เป็นผู้ให้
 ความร่วมมือในการวิจัยจำนวน 60 คน ซึ่งได้มาโดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง
 ประมาณการของแครมเมอร์และธีแมน (Kraemer&Thieman, 1987) ซึ่งโดยทั่วไปใช้ค่าอำนาจใน
 การวิเคราะห์ (Power Analysis) ที่ไม่น้อยกว่า 0.80 ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 และค่าของ
 ขนาดอิทธิพลกลุ่ม (Effect Size) ที่ไม่เกิน 0.50 (Cohen,1977) สำหรับค่าขนาดของอิทธิพลกลุ่มนั้น
 จากการศึกษางานวิจัยทางการแพทย์ที่ผ่านมา โดยพอลลิทและเชอร์แมน (Polit & Sherman,1990)
 จะไม่เกิน 0.50 และมักอยู่ระหว่าง 0.20-.04 โดยประมาณ สำหรับการศึกษาวิจัยในประเทศไทย
 ที่มีการใช้ค่าขนาดอิทธิพลกลุ่ม (Effect Size) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.17-0.40 (มรรยาท รุจิวิชัย
 และคณะ 2547; 2547-2548) การวิจัยนี้กำหนดค่า อำนาจในการวิเคราะห์ (Power Analysis) ที่
 ระดับ 0.80 และค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ที่ระดับ 0.34 โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก
 กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง
 แบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก
2. กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง คือ
 - 2.1 เพศ แบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิง
 - 2.2 อายุแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มอายุ 18-21 ปี และกลุ่ม อายุ 22-24 ปี
 - 2.3 การศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา
 - 2.4 ชนิดของสารเสพติด ใช้สารเสพติดประเภทยาบ้า
 - 2.5 ระยะเวลาหลังจำหน่ายออกจากสถานไม่เกิน 6 เดือน

3. วิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง

3.1 เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Randomization Sample) กลุ่มละ 30 คน กลุ่มทดลอง เป็นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการจัดการชีวิต ส่วนกลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มซึ่งไม่ได้ผ่านโปรแกรมการจัดการชีวิต แต่ได้รับคู่มือการจัดการชีวิต หลังจากการทดลองสิ้นสุดลง

3.2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่ม (Inclusion criteria) ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจและลงนามในเอกสารยินยอม โดยได้รับการบอกกล่าวอย่างละเอียดจนเข้าใจและกลุ่มตัวอย่างเต็มใจเข้าร่วมโครงการ ซึ่งกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

3.2.1 เป็นผู้ใช้สารเสพติดที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ชนิดของสารเสพติด และระยะเวลาหลังจำหน่ายออกจากสถาบัน

3.2.2 เป็นผู้ใช้สารเสพติดที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นผู้ติดยาบ้า ตามเกณฑ์การวินิจฉัย DSM IV และผ่านการประเมินจากแพทย์ว่าไม่มีอาการแทรกซ้อนทางกายหรือทางจิต

3.3.3 เป็นผู้ใช้สารเสพติดที่ได้รับการบำบัดรักษาจากสถาบันรัฐราษฎร์ และจำหน่ายจำหน่ายออกจากสถาบันในช่วงเดือน มกราคม – มิถุนายน 2550

3.3.4 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

3.3.5 เป็นผู้ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย

3.3.6 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองได้รับการเลี้ยงอาหารว่างระหว่างการทดลองในแต่ละครั้ง และได้รับของที่ระลึกเมื่อสิ้นสุดการทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับคู่มือการจัดการชีวิตหลังจากสิ้นสุดการทดลอง

3.3 เกณฑ์การคัดเลือกลุ่มตัวอย่างออกจากกลุ่ม (Exclusion criteria) ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกลุ่มตัวอย่างออกจากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้

3.3.1 เป็นผู้ใช้สารเสพติดที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าใช้สารเสพติดมากกว่า 1 ชนิดตามเกณฑ์การวินิจฉัย DSM IV-R

3.3.2 เป็นผู้ใช้สารเสพติดที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีอาการแทรกซ้อนทางกาย หรือทางจิต

3.3.2 เป็นผู้ใช้สารเสพติดที่ไม่ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย หรือแจ้งความจำนงขอออกจากโครงการวิจัยหลังจากที่เริ่มการวิจัยแล้วหรือไม่ก็ตาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุด ดังต่อไปนี้

ชุดที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบประเมินความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อของผู้ใช้สารเสพติด แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสาทสารเสพติดที่ใช้ วันที่จำหน่ายออกจากโรงพยาบาล จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดและการป้องกันการติดเชื้อของผู้ใช้สารเสพติด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองบางส่วน ลักษณะแบบประเมินเป็นแบบเลือกตอบ “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “ไม่แน่ใจ” แบ่งเป็นข้อความทางบวกและข้อความทางลบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อความที่เป็นบวก	ตัวเลือก	คะแนน
	ใช่	1
	ไม่ใช่	0
	ไม่แน่ใจ	0
ข้อความที่เป็นลบ	ตัวเลือก	คะแนน
	ใช่	0
	ไม่ใช่	1
	ไม่แน่ใจ	0

การแปลความหมายค่าคะแนน

0 – 3 คะแนน หมายถึง มีความรู้การป้องกันการติดเชื้ออยู่ในระดับต่ำ

4 – 7 คะแนน หมายถึง มีความรู้การป้องกันการติดเชื้ออยู่ในระดับปานกลาง

8 – 10 คะแนน หมายถึง มีความรู้การป้องกันการติดเชื้ออยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 3 แบบประเมินเจตคติเกี่ยวกับสารเสพติดและการป้องกันการติดเชื้อของผู้ใช้สารเสพติด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองบางส่วน ลักษณะแบบประเมินเป็นแบบประมาณค่า(Rating scale) แต่ละข้อมีมาตรวัด 5 หน่วย คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และไม่เห็นด้วย แบ่งเป็นข้อความทางบวกและข้อความทางลบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อความที่เป็นบวก	ตัวเลือก	คะแนน
	เห็นด้วยมากที่สุด	5

	เห็นด้วยมาก	4
	เห็นด้วยปานกลาง	3
	เห็นด้วยน้อย	2
	ไม่เห็นด้วย	1
ข้อความที่เป็นลบ	ตัวเลือก	คะแนน
	เห็นด้วยมากที่สุด	1
	เห็นด้วยมาก	2
	เห็นด้วยปานกลาง	3
	เห็นด้วยน้อย	4
	ไม่เห็นด้วย	5

การแปลความหมายค่าคะแนน

ผู้วิจัยได้ประยุกต์การวิเคราะห์ระดับคะแนนแบบอิงเกณฑ์ ของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538:8-

11) แบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

- 4.5 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีเจตคติการป้องกันการติดเชื้ออยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.5 – 4.49 คะแนน หมายถึง มีเจตคติการป้องกันการติดเชื้ออยู่ในระดับมาก
- 2.5 – 3.49 คะแนน หมายถึง มีเจตคติการป้องกันการติดเชื้ออยู่ในระดับปานกลาง
- 1.5 – 2.49 คะแนน หมายถึง มีเจตคติการป้องกันการติดเชื้ออยู่ในระดับน้อย
- 1.0 – 1.49 คะแนน หมายถึง มีเจตคติการป้องกันการติดเชื้ออยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบประเมินทักษะการป้องกันการติดเชื้อของผู้ใช้สารเสพติด ซึ่งผู้วิจัยสร้าง

ขึ้นเองบางส่วน ลักษณะแบบประเมินเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) แต่ละข้อมีมาตรวัด 5 หน่วย คือ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติเป็นบางครั้งและไม่เคยปฏิบัติเลย แบ่งเป็นข้อความทางบวกและข้อความทางลบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อความที่เป็นบวก	ตัวเลือก	คะแนน
	ปฏิบัติมากที่สุด	5
	ปฏิบัติมาก	4
	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	3
	ปฏิบัติน้อย	2
	ไม่เคยปฏิบัติเลย	1

ข้อความเป็นลบ	ตัวเลือก	คะแนน
	ปฏิบัติมากที่สุด	1
	ปฏิบัติมาก	2
	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	3
	ปฏิบัติน้อย	4
	ไม่เคยปฏิบัติเลย	5

การแปลความหมายค่าคะแนน

ผู้วิจัยได้ประยุกต์การวิเคราะห์ระดับคะแนนแบบอิงเกณฑ์ของวิเชียร เกตุสิงห์(2538 :8-11) แบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

- 4.5 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีทักษะการป้องกันการติดเชื้อในระดับมากที่สุด
- 3.5 – 4.49 คะแนน หมายถึง มีทักษะการป้องกันการติดเชื้อในระดับมาก
- 2.5 – 3.49 คะแนน หมายถึง มีทักษะการป้องกันการติดเชื้อในระดับปานกลาง
- 1.5 – 2.49 คะแนน หมายถึง มีทักษะการป้องกันการติดเชื้อในระดับน้อย
- 1.0 – 1.49 คะแนน หมายถึง มีทักษะการป้องกันการติดเชื้อในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้ใช้สารเสพติดหลังจากจำหน่ายจากสถาบันต่อการให้โปรแกรมการจัดการชีวิต โดยใช้คำถามปลายเปิด ให้ผู้ใช้สารเสพติดแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหา ซึ่งแต่ละข้อใช้ความคิดเห็นตรงกันร้อยละ 80
2. การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง(Construct validity) โดยใช้วิธี contrast-group approach (LoBiondo-Wood, G.,& Haber, J.,1998) เพื่อวิเคราะห์รายข้อ โดยใช้วิธีทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ โดยที่ค่าที่ (t) แต่ละข้อ มีค่าที่ (t) ไม่ต่ำกว่า 2.00
3. ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) นำข้อที่ผ่านการวิเคราะห์รายข้อ มาหาความเชื่อมั่นโดยการนำแบบประเมินความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อ ไปทดลองใช้กับผู้ใช้สารเสพติดหลังจากจำหน่ายออกจากสถาบัน ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน นำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's

alpha coefficient method) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อเท่ากับ .907 .905 และ .901ตามลำดับ

ชุดที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการจัดการชีวิตเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 60-90 นาที ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ประกอบด้วยกิจกรรมจับคู่สิ่งของ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความคุ้นเคยและการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน ลดความแตกต่างระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยดี

ครั้งที่ 2 การทดแทน (Compensation) กิจกรรมที่ 1 ให้ความรู้แก่ผู้ใช้สารเสพติด เรื่องโทษและพิษภัยของสารเสพติด ด้วยการดูวีซีดีเรื่องโทษและพิษภัยของยาบ้าความยาวประมาณ 15 นาที เพื่อให้ผู้ใช้สารเสพติดได้ตระหนักถึงโทษและพิษภัยของสารเสพติดที่เกิดขึ้น

ครั้งที่ 3 การทดแทน (Compensation) กิจกรรมที่ 2 ให้ความรู้แก่ผู้ใช้สารเสพติด เรื่องการหลีกเลี่ยงการหวนกลับไปเสพติดซ้ำ ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การบรรยาย การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม และการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ใช้สารเสพติดมีความรู้ในเรื่องการหลีกเลี่ยงการหวนกลับไปเสพติดซ้ำและมีแนวทางในการปฏิบัติให้เลิกสารเสพติดได้ยาวนาน

ครั้งที่ 4 ภาวะที่เหมาะสม (Optimization) กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมกลุ่มการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อการป้องกันการติดเชื้อ โดยการทำกลุ่ม focus group ให้ผู้ใช้สารเสพติดได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีของการป้องกันการติดเชื้อ เพื่อสร้างเจตคติที่ถูกต้องต่อการป้องกันการติดเชื้อของผู้ใช้สารเสพติด

ครั้งที่ 5 ภาวะที่เหมาะสม (Optimization) กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเรื่องคุณค่าแห่งตน โดยสำรวจการเห็นคุณค่าแห่งตนเองด้วยแบบทดสอบ “Rubin’s self esteem scale” เพื่อให้ผู้ใช้สารเสพติดตระหนักถึงคุณค่าในตนเองและมีแนวคิดในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเองได้

ครั้งที่ 6 การเลือก (Selection) ประกอบด้วยกิจกรรมเรื่องฝันให้ไกลไปให้ถึง โดยให้ผู้ใช้สารเสพติดฝึกกำหนดเป้าหมายชีวิตที่ต้องการ โดยเน้นการป้องกันการติดเชื้อ กำหนดวิธีการให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้ผู้ใช้สารเสพติดเรียนรู้วิธีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการปฏิบัติสู่ความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้

ขั้นตอนและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ติดต่อประสานงานและทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ถึงผู้อำนวยการสถาบันธัญญารักษ์ เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการทดลองและ
เก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลอง

1 ขั้นก่อนการทดลอง

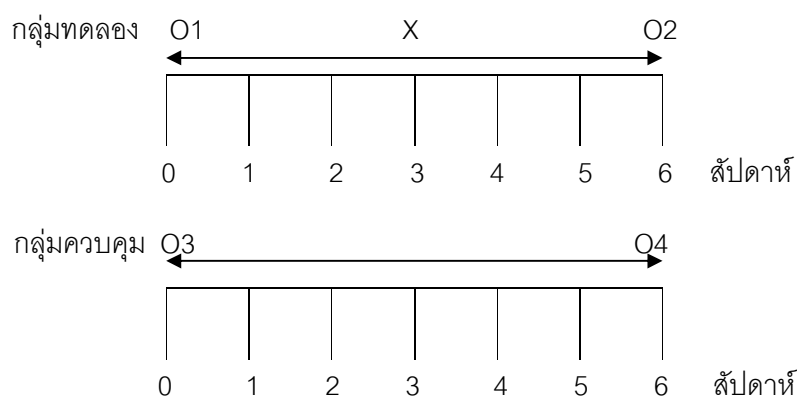
ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็น
ความลับไม่มีการเปิดเผยชื่อแต่อย่างใดและใช้ข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ที่
จะไม่เข้าร่วมโครงการนี้ได้หากไม่สมัครใจ และสามารถบอกเลิกการเป็นกลุ่มตัวอย่างได้
ตลอดเวลาโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆทั้งสิ้น

2 ขั้นเตรียมการทดลอง

เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 30 คน เก็บ
รวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการเสพติดซ้ำของกลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มตัวอย่างที่เข้าใจให้ตอบแบบประเมินด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถตอบได้เองใช้
วิธีการสัมภาษณ์

3 ขั้นการทดลอง

3.1 แบบแผนการทดลอง

3.2 วิธีการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองโปรแกรมการจัดการชีวิตต่อความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อของผู้ใช้สารเสพติดหลังจำหน่ายออกจากสถาบัน รวมระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สัปดาห์ที่ 1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ใช้กิจกรรมจับคู่สิ่งของ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความคุ้นเคยและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ลดความแตกต่างระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ช่วยให้อีกิจกรรมต่างๆดำเนินไปด้วยดี เริ่มกิจกรรมโดยผู้นำกลุ่มกล่าวทักทายสมาชิกและบอกวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ให้สมาชิกหยิบสิ่งของในกล่องคนละ 1 ชิ้น จินตนาการทุกคน ให้สมาชิกที่จับได้สิ่งของเหมือนกันจับคู่กัน สัมภาษณ์ชื่อ-นามสกุล สิ่งที่ชอบและคติประจำใจของตนเอง จากนั้นสลับกันแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มทราบบุคลิกภาพตามวัตถุประสงค์กิจกรรมและมอบสิ่งของที่สมาชิกจับได้ให้กับสมาชิก ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรม 60 นาที (รายละเอียดในภาคผนวก ง หน้า 111)

สัปดาห์ที่ 2 กิจกรรมการทดแทน (Compensation) กิจกรรมที่ 1 ให้ความรู้แก่ผู้ใช้สารเสพติด เรื่องโทษและพิษภัยของสารเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ใช้สารเสพติดได้ตระหนักรู้ถึงโทษและพิษภัยของสารเสพติดที่เกิดขึ้น นำเข้าสู่กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มกล่าวทักทายสมาชิก บอกวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และสุ่มถามสมาชิก 2-3 คน ว่า “โทษและพิษภัยของยาบ้ามีอะไรบ้าง” จากนั้น ผู้นำกลุ่มสรุปสาระสำคัญ และให้สมาชิกดูวีซีดีเรื่องโทษและพิษภัยของยาบ้า ความยาวประมาณ 15 นาที เมื่อดูวีซีดีจบแล้วแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6 คน ระดมสมองวิเคราะห์และอภิปรายประเด็นตามใบงานที่ 1 และใบงานที่ 2 เสร็จแล้วรวมกลุ่มใหญ่ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการวิเคราะห์จนครบทุกกลุ่ม ผู้นำกลุ่มสรุปและอธิบายเพิ่มเติมตามใบความรู้ใบความรู้เรื่องโทษ พิษภัย และโรคแทรกซ้อนที่เกิดจากยาบ้า ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรม 90 นาที (รายละเอียดในภาคผนวก ง หน้า 113)

สัปดาห์ที่ 3 กิจกรรมการทดแทน (Compensation) กิจกรรมที่ 2 การหลีกเลี่ยงการหวนกลับไปเสพติดซ้ำ นำเข้าสู่กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มกล่าวทักทายสมาชิก บอกวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และสุ่มถามสมาชิก 2-3 คน ว่า “มีวิธีการหลีกเลี่ยงการหวนกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำอย่างไรบ้าง” จากนั้นผู้นำกลุ่มอธิบายเพิ่มเติมและสรุปสาระสำคัญว่าการกลับไปเสพสารเสพติดซ้ำสามารถหลีกเลี่ยงได้ด้วยการมีพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้น หลังจากนั้นแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6 คน ระดมสมองและอภิปรายประเด็นตามใบงาน เสร็จแล้วรวมกลุ่มใหญ่ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการวิเคราะห์จนครบทุกกลุ่ม ผู้นำกลุ่มสรุป และอธิบายเพิ่มเติมตามใบความรู้แนวคิดที่ควรได้ เพื่อให้ผู้ใช้สารเสพติดมีความรู้ใน

เรื่องการหลีกเลี่ยงการหวนกลับไปเสพติดซ้ำ มีแนวทางในการปฏิบัติให้เลิกสารเสพติดได้ยาวนาน ใช้ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม 60-90 นาที (รายละเอียดในภาคผนวก ง หน้า 119)

สัปดาห์ที่ 4 กิจกรรมภาวะที่เหมาะสม (Optimisation) กิจกรรมที่ 1 การปรับเปลี่ยนเจตคติต่อการป้องกันการติดซ้ำ นำเข้าสู่กิจกรรมโดยผู้นำกลุ่มกล่าวทักทายสมาชิกและบอกวัตถุประสงค์ของกิจกรรม จากนั้นผู้นำกลุ่มทำ focus group โดยให้ผู้ที่ใช้สารเสพติดได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีของการป้องกันการติดซ้ำ ความคิด ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อการป้องกันการติดสารเสพติดซ้ำว่าดีหรือไม่ อย่างไร ผู้นำกลุ่มสรุปสาระสำคัญ ว่าการเกิดเจตคติที่ดีและถูกต้องต่อการป้องกันการเสพติดซ้ำ จะช่วยป้องกันการติดซ้ำได้ จากนั้นแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6 คน ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มระดมสมองและช่วยกันอภิปราย สรุปข้อดีที่เกิดจากการป้องกันการติดสารเสพติดซ้ำตามใบงานที่ 1 เสร็จแล้วรวมกลุ่มใหญ่ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปรายจนครบทุกกลุ่ม ผู้นำกลุ่มรวบรวมข้อสรุปและอธิบายเพิ่มเติมตามใบความรู้แนวคิดที่ควรได้ ใช้เวลาดำเนินกิจกรรม 90 นาที (รายละเอียดในภาคผนวก ง หน้า 125)

สัปดาห์ที่ 5 กิจกรรมภาวะที่เหมาะสม (Optimization) กิจกรรมที่ 2 คุณค่าแห่งตนเอง เพื่อให้ผู้ที่ใช้สารเสพติดสำรวจการเห็นคุณค่าแห่งตนเองและมีแนวคิดในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเองได้ นำเข้าสู่กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มกล่าวทักทายสมาชิก บอกวัตถุประสงค์ของกิจกรรม จากนั้นแจกกระดาษรูปดอกไม้ให้สมาชิกคนละ 1 แผ่น ให้สมาชิกเขียนชื่อตนเองที่กลางดอกไม้ เขียนข้อดีของตนเอง 5 อย่างที่กลีบดอกไม้ และส่วนที่ใบไม้ให้เขียนข้อบกพร่องของตนเองที่อยากเปลี่ยนแปลง 2 อย่าง สุ่มให้สมาชิกรับเสนอ 4 – 5 คน ผู้นำกลุ่มสรุปสาระสำคัญ จากนั้นแจกแบบทดสอบ “Rubin's self esteem scale” ให้สมาชิกคนละ 1 แผ่น อธิบายการทำแบบทดสอบ เพื่อค้นหาระดับความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง โดยเน้นให้สมาชิกแต่ละคนทำแบบทดสอบด้วยตนเอง เมื่อสมาชิกทุกคนทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตรวจแบบทดสอบและบอกระดับคุณค่าในตนเองให้สมาชิกแต่ละคนทราบ ใช้เวลาในการทำกิจกรรมในชั้นตอนนี้ประมาณ 40 นาที จากนั้นแบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6 คน ให้ระดมสมองและอภิปรายประเด็นตามใบงานที่ 1 เกี่ยวกับการหาแนวทางในการพัฒนาความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง เสร็จแล้วรวมกลุ่มใหญ่ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปรายจนครบทุกกลุ่ม ผู้นำกลุ่มรวบรวมข้อสรุปและอธิบายเพิ่มเติมตามใบความรู้แนวคิดที่ควรได้ ใช้เวลาดำเนินกิจกรรม 90 นาที (รายละเอียดในภาคผนวก ง หน้า 128)

สัปดาห์ที่ 6 กิจกรรมการเลือก (Selection) ใช้กิจกรรมเรื่อง เรื่องฝันให้ไกลไปให้ถึง เพื่อให้ผู้ที่ใช้สารเสพติดเรียนรู้ที่จะตั้งเป้าหมายชีวิตที่ตนเองต้องการ โดยเน้นการป้องกันการติดซ้ำ

และกำหนดวิธีการ แนวทางการปฏิบัติสู่ความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้ นำเข้าสู่กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มกล่าวทักทาย บอกวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และสุ่มถามสมาชิก 2-3 คน ว่าหลังผ่านการบำบัดรักษาแล้ว มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง ผู้นำกลุ่มสรุปสาระสำคัญว่าการตั้งเป้าหมายของตน จะช่วยให้ผู้ใช้สารเสพติดมีจุดมุ่งหมาย และรู้ว่าควรใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างไร เพื่อให้ไปถึงความสำเร็จของเป้าหมายที่ตั้งไว้ การเลือกกระทำพฤติกรรมที่ดีงาม เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้ใช้สารเสพติดไม่กลับไปใช้สารเสพติดซ้ำอีก จากนั้นผู้นำกลุ่มอธิบายใบกิจกรรมและให้สมาชิกทุกคนเขียนเป้าหมายในชีวิตลงในใบกิจกรรม พร้อมทั้งวิเคราะห์หนทางสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต่อจากนั้นแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6 คน ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มระดมสมองและร่วมกันอภิปรายปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมาย เสร็จแล้วรวมกลุ่มใหญ่ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปราย จนครบทุกกลุ่ม ผู้นำกลุ่มรวบรวมข้อสรุปและอธิบายเพิ่มเติมตามใบความรู้ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรม 90 นาที (รายละเอียดในภาคผนวก ง หน้า 136)

ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้สารเสพติดต่อโปรแกรมการจัดการชีวิต หลังผ่านโปรแกรมการจัดการชีวิต หลังจากสิ้นสุดการทดลอง ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรม 90 นาที

ในการทดลองแต่ละครั้ง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง เพื่อลดความแตกต่างของการให้โปรแกรมแก่กลุ่มทดลองในแต่ละครั้ง และมีผู้ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินการทดลอง ครั้งละ 1 คน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปSPSS (Statistical Package for the Social Sciences) แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติพรรณนาจำนวน ร้อยละ ทดสอบคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติ Chi-Square test
2. ข้อมูลการประเมินความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติพรรณนาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของผลรวมค่าเฉลี่ยความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อของผู้ใช้สารเสพติดหลังจำหน่ายจากสถาบัน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังผ่านโปรแกรมการจัดการชีวิต ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ Independent t-test

การวิเคราะห์ข้อคิดเห็นต่อโปรแกรมการจัดการชีวิต

หลังกระบวนการทดลองสิ้นสุดลง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ระดับลึกเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อโปรแกรมการจัดการชีวิตของผู้ใช้สารเสพติดหลังผ่านโปรแกรมการจัดการชีวิต โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประเภทกำหนดโครงสร้าง และทำการวิเคราะห์เนื้อหาของการสัมภาษณ์ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในโครงสร้าง (Manifest content) พร้อมทั้งตรวจสอบดูว่ามีข้อความใดในบทสัมภาษณ์ของผู้ใช้สารเสพติด ที่ปรากฏขึ้นซ้ำกันบ่อยๆระหว่างการสัมภาษณ์ โดยที่ข้อความเหล่านี้ ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดไว้ในโครงสร้างของการสัมภาษณ์ (Latent Content)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงจริยธรรมในการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างมากเพราะเป็นการศึกษาในผู้ใช้สารเสพติด เนื่องจากในสังคมไทยถือว่าการใช้สารเสพติดเป็นการประพฤติในทางที่ผิด สังคมไม่ยอมรับ น่าอาย ต้องการปกปิด ไม่อยากเปิดเผยให้ผู้อื่นรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคำนึงถึงสิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยเสนอโครงการวิจัยเพื่อรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้แบบประเมินและโปรแกรมการทดลอง ภายหลังจากได้รับอนุมัติแล้ว กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการอธิบายขั้นตอนต่างๆ โดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย ขั้นตอนการร่วมโปรแกรมการวิจัย ระยะเวลาของการวิจัย สิทธิประโยชน์ที่จะได้รับการร่วมโครงการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ โดยไม่มีผลต่อการบริการพยาบาลหรือการบำบัดรักษาแต่อย่างใด ผู้วิจัยให้สิทธิกลุ่มตัวอย่างในการตัดสินใจด้วยตนเองในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และให้กลุ่มตัวอย่างเซ็นชื่อยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยเมื่อกลุ่มตัวอย่างสมัครใจ ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ เพื่อความสะดวกในการนัดหมายเข้าร่วมโปรแกรมการวิจัยในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะไม่มีเปิดเผยชื่อ-สกุล ข้อมูลนำมาใช้เฉพาะการศึกษาวิจัย

ครั้งนี้และผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น ข้อมูลที่มีการบันทึกเทปของการสัมภาษณ์จะทำลายทิ้งหลังกระบวนการวิทยานิพนธ์สิ้นสุดลง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลอง จะได้รับโปรแกรมการจัดการชีวิตร่วมกับการดูแลตามปกติของสถาบันธัญญารักษ์ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มควบคุมจะได้รับการดูแลตามปกติของสถาบันธัญญารักษ์และจะได้รับคู่มือเกี่ยวกับโปรแกรมการจัดการชีวิตหลังสิ้นสุดการวิจัย เมื่อสิ้นสุดการวิจัย ผู้วิจัยกล่าวปิดโครงการวิจัยและกล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อรับการพิจารณาจากคณะอนุกรรมการจริยธรรมและระเบียบวิธีวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะอนุกรรมการจริยธรรมและระเบียบวิธีวิจัย สถาบันธัญญารักษ์

2. เกณฑ์การคัดเลือกผู้ยินยอมตนให้ทำการวิจัย (Inclusion Criteria) ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจและลงนามในเอกสารยินยอม โดยได้รับการบอกกล่าวอย่างละเอียดจนเข้าใจและกลุ่มตัวอย่างเต็มใจเข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นผู้ใช้สารเสพติดที่จำหน่ายออกจากสถาบันธัญญารักษ์ไม่เกิน 6 เดือน เลือกจากผู้ที่ใช้สารเสพติดประเภทยาบ้าเป็นหลัก ไม่ใช้สารเสพติดชนิดอื่นร่วมด้วย ทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุ 18 – 24 ปี ภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล อ่านออกเขียนได้ ไม่มีโรคแทรกซ้อนทั้งด้านร่างและจิตใจ

3 เกณฑ์การแยกผู้ยินยอมตนให้ทำการวิจัยออกจากโครงการวิจัย (Exclusion Criteria) เมื่อผู้ใช้สารเสพติดไม่ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย หรือแจ้งความจำนงค์ขอออกจากโครงการวิจัยหลังจากที่เริ่มการวิจัยแล้วหรือไม่ก็ตาม

4 การติดต่อประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง

4.1 ประสานความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสถาบันธัญญารักษ์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและดำเนินการทดลอง

4.2 เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถาบันธัญญารักษ์ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่ใช้สารเสพติดด้วยตนเอง โดยก่อนรวบรวมข้อมูลและดำเนินการทดลอง ได้อธิบายและชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ รายละเอียดของโครงการวิจัย สิทธิผู้ป่วยตลอดระยะเวลาของการทดลอง รวมทั้งผลประโยชน์ที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการวิจัย

4.3 ผู้ใช้สารเสพติดกลุ่มทดลอง ลงนามยินยอมเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยให้อิสระในการตัดสินใจ

5. สำหรับผู้ใช้สารเสพติดกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีลักษณะที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกับกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยขอความร่วมมือและให้กลุ่มควบคุมเซ็นชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย จากนั้นให้กลุ่มควบคุมตอบแบบประเมินความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้อ ในช่วงเวลาเดียวกันกับการวัดในกลุ่มทดลอง (Pre-test) ก่อนกระบวนการทดลอง โดยหากมีข้อสงสัยให้ซักถามจนเกิดความเข้าใจ และกลุ่มควบคุมได้รับแบบแผนการดูแลตามปกติของสถาบันสุขภาพฯ แต่ไม่ได้รับโปรแกรมการจัดการชีวิต เมื่อครบกำหนดระยะเวลาของการทดลองในกลุ่มทดลองแล้ว ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยให้กลุ่มควบคุมตอบแบบประเมินประเมินความรู้ เจตคติ และทักษะการป้องกันการติดเชื้ออีกครั้ง (Post-test)

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาในช่วง 1 มกราคม 2550 – 30 กันยายน 2550